

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Письменна Т.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання і страхування

Тернопільський національний економічний університет

Україна, 46020, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11

t.pysmenna@tneu.edu.ua

Перед науковим дослідженням поставлено завдання, які полягають у розкритті суті поняття «фінансові ризики» та визначенні найбільш загрозливих фінансових ризиків у господарській діяльності підприємства.

У статті обґрунтовано, що в ринкових умовах господарювання збільшується кількість фінансових ризиків у діяльності підприємства. Наявність ризикових ситуацій в господарській діяльності підприємства обумовлена низкою чинників.

Проаналізовано застосовані вітчизняними науковцями підходи до визначення суті терміну «ризик». Серед них виділено підходи, які пропонують найбільш і найменш поширені визначення ризику. Наголошено на цінності кожного з наукових підходів, які в цілому свідчать про багатогранність терміну «ризик».

Розглянуто поняття «фінансовий ризик підприємства» з різних сторін. Наявність різних думок стосовно визначення фінансового ризику підприємства дає змогу всебічно дослідити його суть. Обґрунтовано, що фінансові ризики є спекулятивними ризиками підприємства. Їх реалізація може призвести до одержання як позитивного, так і негативного результату.

Визначено склад фінансових ризиків у господарській діяльності підприємства. Ними є ризики зниження фінансової стійкості та неплатоспроможності, а також інвестиційний, відсотковий, депозитний, кредитний, валютний, цінновий, інфляційний, інноваційний ризики та інші. Серед них найбільш небезпечними вважаються ризики зниження фінансової стійкості, неплатоспроможності та інвестиційний ризик. Такі фінансові ризики можуть призводити до значних фінансових втрат і загрожувати фінансовій безпеці підприємства.

Встановлено, що фінансові ризики мають різні джерела виникнення. Фінансові втрати за ними можуть бути пов'язані з факторами зовнішнього та внутрішнього характеру.

Ключові слова: ризик, фінансові ризики підприємства, ризик зниження фінансової стійкості, ризик неплатоспроможності, інвестиційний ризик.

ФИНАНСОВЫЕ РИСКИ В ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Письменная Т.В., к.э.н., доцент кафедры финансов субъектов хозяйствования и страхования

Тернопольский национальный экономический университет

Украина, 46020, г. Тернополь, ул. Львовская, 11

t.pysmenna@tneu.edu.ua

Перед научным исследованием поставлено задания, которые состоят в раскрытии сущности понятия «финансовые риски» и определении наиболее угрожающих финансовых рисков в хозяйственной деятельности предприятия.

В статье обосновано, что в рыночных условиях хозяйствования увеличивается количество финансовых рисков в деятельности предприятия. Наличие рискованных ситуаций в хозяйственной деятельности предприятия обусловлено рядом факторов.

Проанализировано использованные отечественными учеными подходы к определению сущности термина «риск». Среди них выделено подходы, которые предлагают наиболее и наименее распространенные определения риска. Подчеркнуто ценность всех научных подходов, которые в целом свидетельствуют о многогранности термина «риск».

Рассмотрено понятие «финансовый риск предприятия» с разных сторон. Наличие разных мыслей касательно определения финансового риска предприятия дает возможность всесторонне исследовать его сущность. Обосновано, что финансовые риски есть спекулятивными рисками предприятия. Их реализация может привести к получению как позитивного, так и негативного результата.

Определено состав финансовых рисков в хозяйственной деятельности предприятия. Ими есть риски снижения финансовой устойчивости и платежеспособности, а также инвестиционный, процентный, депозитный, кредитный, валютный, ценовой, инфляционный, инновационный и другие. Среди них наиболее небезопасными

считаются риски снижения финансовой устойчивости, неплатежеспособности и инвестиционный риск. Такие финансовые риски могут приводить к значительным финансовым утратам и угрожать финансовой безопасности предприятия.

Установлено, что финансовые риски имеют разные источники возникновения. Финансовые утраты за ними могут быть связаны с факторами внешнего и внутреннего характера.

Ключевые слова: риск, финансовые риски предприятия, риск снижения финансовой устойчивости, риск неплатежеспособности, инвестиционный риск.

FINANCIAL RISKS IN BUSINESS ACTIVITY OF ENTERPRISE

Pysmenna T.V., Ph.D., Lecturer of Department of Finance of Business Entities and Insurance

Ternopil National Economy University

Ukraine, 46020, Ternopil, Lvivska str., 11

t.pysmenna@tneu.edu.ua

The tasks of scientific investigation are disclosure the term «financial risks» and identification of financial risks that are most threatened by business activity of enterprise.

The article substantiates that in market conditions enterprise is faced with a large number of financial risks. On the appearance of risk situations in business activity of enterprise is affected by several factors. These factors are volatility of economic situation in the country, changing of financial market conditions, new financial technologies and instruments and others.

Definition of the term «risk» by Ukrainian scientists is analyzed. Among it the most and least spread term of risk is selected. The most common definition of the risk is the probability of partial loss of resources of enterprise and shortfall of it profit. Each of the definitions is valuable, but they generally confirm the versatility of the term «risk».

The versatility of term of financial risk of enterprise is proved. This feature is due to the possibility of filling term with different essence. In one of the definitions a financial risk arising in business activity of enterprise when the result differs from the target value and the existing deviation can be expressed in financial form. Financial risks belong to the speculative risks of the enterprise, as their implementation can cause both loss and gain.

Financial risks which can accompany business activity of enterprise are determined. The most dangerous financial risks of enterprise are risks of reducing financial stability, insolvency and investment risk. These financial risks may result in substantial financial losses and threaten of financial security of enterprise. Meanwhile, in business activity of enterprise may have interest percentage, deposit, credit, currency, price, inflation, innovation and other risks.

Financial risks have different sources of appearance, meaning they may be caused by external and internal factors of influence. Systematic financial risks arise from unfavorable fluctuations of conjuncture of different types of financial market. Appearance of non-systematic financial risks associated with the inefficiency of activity of enterprise.

Key words: risk, financial risk of enterprise, risk of reducing of financial stability, insolvency risk, investment risk.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасне підприємство як складна економічна система постійно піддається впливу зовнішнього середовища. Мається на увазі, що на нього діють зовнішні фактори, зокрема, фінансові ризики, які носять дестабілізуючий характер. Точніше, фінансові ризики порушують стабільність функціонування і перешкоджають розвитку складної економічної системи, якою виступає сучасне підприємство. Тому, перш за все, важливо вирішити проблему визначення складу та суті фінансових ризиків підприємства з наукової сторони, що слугуватиме теоретичним підґрунтям для управління ними на практиці.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

З наукової сторони теоретичні основи фінансових ризиків підприємства в своїх працях обґрунтовували такі вітчизняні вчені: І. Бланк [1], Г. Вербицька [2], Л. Гольцяєва [3], О. Грачова [4], Л. Донець [5], О. Жихор і Н. Котова [6],

С. Нескородєв [4], Р. Пікус [7], О. Полякова [3], О. Таран [8] та інші. Зокрема, їхній науковий внесок пов'язаний з розкриттям суті терміну «ризик», формулюванням дефініції фінансового ризику, визначенням складу фінансових ризиків підприємства тощо. До вирішення названої вище проблеми залучалися Б. Литвин [9], Г. Островська [10], М. Стельмах [9] та інші, які досліджували її з метою виведення положень навчального змісту.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ

Поряд з тим, що окреслена вище проблема вирішувалася в працях вітчизняних учених, вважаємо за необхідне спершу здійснити аналіз результатів їхніх досліджень, а потім зробити висновки в формі узагальнених думок. За нашим спостереженням, дана проблема є масштабною, тому для її вирішення потрібна участь через висловлення власної думки.

Перед науковим дослідженням поставлено завдання, які полягають у розкритті суті поняття «фінансові ризики» та визначенні тих фінансових ризиків, що найбільше загрожують господарській діяльності підприємства. Виконання цих завдань дасть змогу обґрунтувати теоретичні основи фінансових ризиків підприємства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У ринкових умовах господарювання підприємства змушені працювати в середовищі невизначеності, а також стикатися з щоразу більшою кількістю ризикових ситуацій. За свідченням економістів, зростання ступеня впливу фінансових ризиків на господарську діяльність підприємства обумовлене мінливістю економічної ситуації в країні, зміною кон'юнктури фінансового ринку, розширенням сфери фінансових відносин суб'єктів господарювання, появою нових фінансових технологій та інструментів тощо.

Наведену вище думку стосовно постійного збільшення фінансових ризиків у діяльності підприємства підтримують усі дослідники даної проблеми. Зокрема, з цього приводу вони говорять, що будь-яка фінансова діяльність є ризиковою. Багато фінансових відносин будуються в умовах невизначеності, коли необхідно вибирати напрям дій з декількох варіантів. Господарське

середовище стає все більш ринковим, вносить у діяльність підприємства додаткові елементи невизначеності, розширює зони ризикових ситуацій. Звідси виникає невпевненість в отриманні очікуваного кінцевого результату [5, с. 24].

Наявність різних думок стосовно суті терміну «ризик» свідчить про його багатогранність, а потреба в їх висловленні обумовлена відсутністю визначення ризику в чинному господарському законодавстві, а також доволі обмеженим застосуванням цього терміну в практичній діяльності. Тому, слідом за цією думкою, Г. Вербицька пропонує виділити таке визначення ризику, яке би в повній мірі відповідало тим завданням, що ставляться перед діяльністю суб'єкта господарювання, а також було б корисним при прийнятті управлінських рішень.

За своїми спостереженнями Г. Вербицька виділяє кілька підходів до тлумачення терміну «ризик». Відповідно до першого з них ризик – це ймовірність втрати підприємством частини своїх ресурсів, а також можливість недоодержання прибутків; до другого – це дія, яка виконується в умовах вибору та при невиконанні якої є можливість отримати небажаний результат; до третього – це діяльність, пов'язана з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору, в процесі якої можна дати оцінку ймовірності отримання запланованого результату, понесення невдачі тощо.

Поряд зі згаданими вище підходами Г. Вербицька виділяє ще й такі: ризик – це нестабільність, невпевненість у майбутньому; це процес подолання невизначеності в ситуації неминучого вибору, при якому можна оцінити ймовірність досягнення очікуваного результату, понесення невдачі тощо; це невизначеність, пов'язана з будь-якою подією, деяким процесом, а також несприятливі умови та наслідки проведення підприємством діяльності [2, с. 84–85].

Усі подані вище підходи до визначення суті терміну «ризик» можуть займати окремі позиції в системі наукових поглядів на досліджувану проблему. За нашим спостереженням, два з цих підходів можна об'єднати в один з таким формулюванням: ризик – це процес подолання невизначеності в ситуації

неминучого вибору, при якому можна дати оцінку ймовірності отримання запланованого результату, понесення невдачі тощо.

Серед наведених вище підходів до тлумачення терміну «ризик» можемо виділити найбільш незвичний, згідно з яким ризик – це дія, що виконується в умовах вибору та при невиконанні якої є можливість одержати небажаний результат. Це означає, що при виконанні певної дії є можливість отримати бажаний результат. Такий підхід розкриває наступна дефініція: фінансові ризики – це, по-перше, небезпека потенційно можливої втрати ресурсів або їх недоодержання; по-друге, це ймовірність отримання додаткового прибутку, пов'язаного з ризиком [9, с. 249; 10, с. 335].

Процитована вище дефініція сформульована на основі однієї з ознак, які притаманні фінансовому ризику, – невизначеності наслідків. Відповідно до цієї ознаки очікуваний рівень результативності фінансових операцій може змінюватися залежно від виду та ступеня ризику. Тобто, реалізація фінансового ризику може супроводжуватися як значними фінансовими втратами, так і формуванням додаткових доходів підприємства [9, с. 249].

З огляду на зазначене вище, фінансові ризики відносять до групи спекулятивних ризиків підприємства. Така назва обумовлена тим, що реалізація фінансових ризиків може спричинити як втрати, так і виграш. Іншими словами, якщо чисті ризики призводять до одержання тільки негативного або нульового результату, то спекулятивні ризики – як позитивного, так і негативного результату.

Водночас, серед поданих вище найбільш поширеним визначенням терміну «ризик» є таке: ризик – це ймовірність часткової втрати підприємством своїх ресурсів, а також можливість недоодержання ним своїх прибутків. Продовжуючи попередню думку, під фінансовим ризиком підприємства розуміють ймовірність виникнення непередбачуваних втрат у невизначених умовах його господарської діяльності. Зокрема, такими втратами можуть бути: зменшення обсягу чи повна втрата прибутку; недоотримання запланованих доходів; виникнення неочікуваних витрат; втрата частини доходів або всього

власного капіталу підприємства [9, с. 248]. До найбільш уживаних визначень терміну «ризик» можна віднести й таке: ризик – це ймовірність настання певної події, наслідком якої може бути втрата очікуваної економічної користі або прямий збиток [7, с. 13].

У наступному визначенні терміну «ризик» об'єднуються два підходи до його тлумачення: ризик може виступати і як ознакою невизначеної ситуації в навколишньому середовищі, і як необхідністю вибору певного напрямку щодо досягнення поставлених цілей економічного агента. Інше визначення терміну «ризик» наголошує на важливості другого підходу, вжитого в попередній дефініції: ризик є проявом економічної свободи, яка, в свою чергу, взаємозалежна зі здатністю долати певні прояви невизначеності [8, с. 6].

Не можна оминати увагою авторське визначення ризику, запропоноване О. Тараном: ризик – це невід'ємна складова будь-яких економічних процесів, яка являє собою неминучі економічні відносини, що мають різні напрямки прояву через об'єктивно наявну недостатність, неточність або надмірність інформації щодо проходження певних подій чи випадковість останніх, і розраховується на основі оцінки ймовірності втрат у процесі здійснення під час таких подій господарської діяльності [8, с. 6]. За словами автора, у поданому визначенні конкретизовано прояви невизначеності через об'єктивно наявну недостатність, неточність або надмірність інформації щодо проходження певних подій чи їх випадковість.

З терміном «ризик» безпосередньо пов'язане поняття «ризикова ситуація», розкриття суті якого дає більш повне уявлення про даний термін. Так, під ризиковою ситуацією розуміють сукупність різних умов і обставин, які створюють середовище для здійснення підприємством того чи іншого виду господарської діяльності. Для ризикової ситуації характерними є: наявність невизначеності; необхідність вибору альтернативи; можливість здійснення оцінки ймовірності реалізації вибраних альтернатив [5, с. 7–9].

Кожен з вітчизняних учених, які досліджують поняття «фінансовий ризик», робить свій внесок у його визначення. Одне з таких визначень полягає в

тому, що фінансовий ризик – це вид ризику, який виникає в господарській діяльності підприємства, коли отриманий результат відрізняється від запланованого значення, порушуючи при цьому поставлену ціль, а наявне відхилення має вартісне вираження. Автори цього визначення вважають, що ризик є процесом, який постійно змінюється та піддається аналізу в минулому, сучасному і майбутньому часі. Тому, на їхню думку, розглядати фінансовий ризик на певному відрізку часу – неправильно [4, с. 133].

У науковій літературі подається визначення фінансового ризику, яке зовсім не схоже на процитовані вище. За цим визначенням суть фінансового ризику полягає в можливості невиконання підприємством фінансових зобов'язань перед партнерами в процесі використання для фінансування своєї діяльності кредитів та інших залучених коштів [3, с. 106]. Таким чином, автори цієї дефініції ототожнюють поняття фінансового та кредитного ризиків. Іншими словами це визначення можна подати так: за певних умов підприємство може втратити здатність виконати свої зобов'язання перед партнерами.

Господарську діяльність підприємства можуть супроводжувати різні види фінансових ризиків – ризики зниження фінансової стійкості та неплатоспроможності, а також інвестиційний, відсотковий, депозитний, кредитний, валютний, ціновий, інфляційний, інноваційний ризики та інші (рис. 1) [1, с. 23–26; 9, с. 249–252]. Ці види фінансових ризиків мають різні джерела виникнення, тому вони відносяться або до систематичних (ринкових), або до несистематичних (специфічних) ризиків. Перші з них характеризують ймовірність фінансових втрат, які пов'язані з неблагополучними змінами кон'юнктури різних видів фінансового ринку, а другі – ймовірність фінансових втрат, викликаних неефективною діяльністю підприємства.

Найбільш небезпечним фінансовим ризиком підприємства з позиції створення загрози його банкрутства є ризик зниження фінансової стійкості. Його ще називають ризиком порушення рівноваги фінансового розвитку підприємства. Такі назви цього виду фінансового ризику обумовлені його суттю, яка зводиться до того, що він виникає через недосконалу структуру

капіталу, тобто надмірну частку використовуваних підприємством позикових коштів. Це призводить до незбалансованості позитивного та негативного грошових потоків підприємства за обсягами.

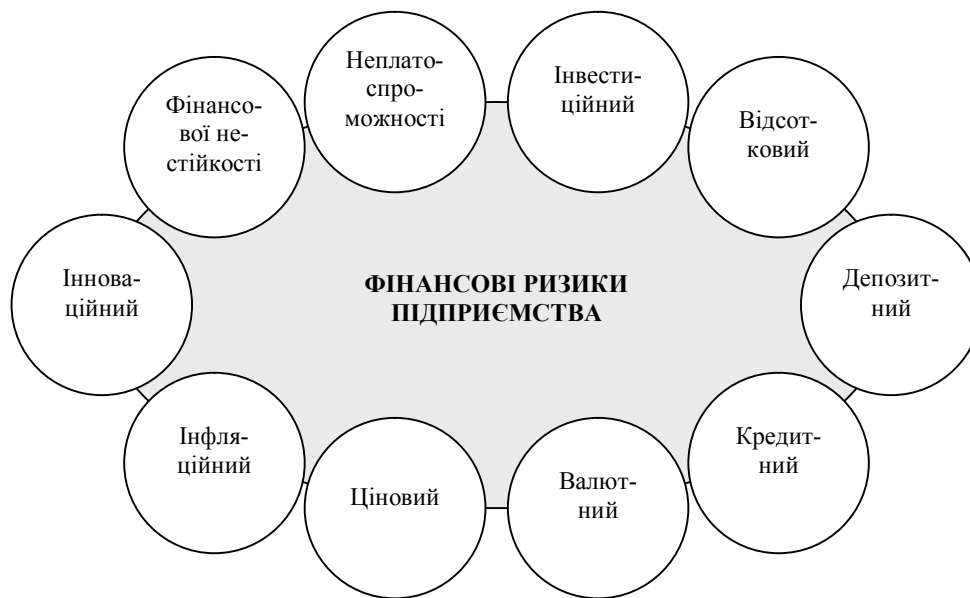

Рис. 1. Види фінансових ризиків підприємства

Таким самим за рівнем небезпеки, як і попередній вид фінансового ризику, є ризик неплатоспроможності (або ризик незбалансованої ліквідності) підприємства. Цей ризик виникає по причині зниження рівня ліквідності оборотних активів підприємства, що призводить до розбалансованості позитивного та негативного його грошових потоків у часі.

Перелік самих небезпечних фінансових ризиків підприємства можна завершити інвестиційним ризиком. Цей вид фінансового ризику свідчить про можливість виникнення фінансових втрат у процесі здійснення інвестиційної діяльності підприємства. Прикладами інвестиційних ризиків можуть бути ризики несвоєчасної підготовки інвестиційного проекту, невчасного завершення проектно-конструкторських робіт, втрати інвестиційної привабливості проекту через можливе зниження його ефективності тощо.

Зважаючи на те, що інвестиційний ризик є одним з небезпечних фінансових ризиків підприємства, то при прийнятті рішення про ризикове вкладення капіталу фінансових менеджер повинен визначити максимальний обсяг збитку від цього ризику, зіставити його з сумою вкладеного капіталу та

порівняти з усіма власними фінансовими ресурсами, а також встановити, чи не призведе втрата цього капіталу до банкрутства інвестора [6, с. 77].

У своїй господарській діяльності підприємство стикається з відсотковим ризиком. Цей вид фінансового ризику реалізується через непередбачену зміну відсоткової ставки, як депозитної, так і кредитної, на фінансовому ринку. Відсотковий ризик може виникнути в зв'язку зі зміною кон'юнктури фінансового ринку під впливом державного регулювання, зростанням або зниженням пропозиції вільних грошових коштів тощо.

Здійснюючи депозитні операції, підприємство може підпасти під вплив депозитного ризику, який пов'язаний з неправильною оцінкою і невдалим вибором банківської установи для проведення таких операцій. Тому суть цього виду фінансового ризику розкривається через можливість неповернення підприємству депозитних вкладів (непогашення депозитних сертифікатів).

При наданні товарного (комерційного) або споживчого кредиту покупцям підприємство може стикнутися з кредитним ризиком. Цей вид фінансового ризику проявляється через нездійснення платежу або проведення несвоєчасного розрахунку за відпущену підприємством у кредит готову продукцію.

Якщо підприємство здійснює зовнішньоекономічну діяльність, тобто імпортує сировину, матеріали і напівфабрикати та експортує готову продукцію, то йому притаманний валютний ризик. Даний вид фінансового ризику проявляється в недоотриманні запланованих доходів через безпосередній вплив зміни обмінного курсу іноземної валюти, яка використовується в зовнішньоекономічних операціях підприємства, на очікувані грошові потоки від цих операцій.

Ще одним з видів фінансових ризиків, з яким може стикнутися підприємство в процесі господарської діяльності, є ціновий ризик. Його суть зводиться до можливості понесення підприємством фінансових втрат, які пов'язані з неблагополучною зміною цінних індексів на активи (акції, похідні цінні папери, золото тощо), що обертаються на фінансовому ринку.

Поряд з ціновим ризиком варто згадати й про інфляційний ризик підприємства. Даний вид фінансового ризику характеризує можливість знецінення реальної вартості капіталу підприємства, а також очікуваних доходів від здійснення ним фінансових операцій в умовах інфляції.

У господарській діяльності підприємства може виникнути інноваційний ризик, коли ним вкладаються кошти у виробництво нової продукції, яка, можливо, не знайде очікуваного попиту на ринку. Цей вид фінансового ризику може виникнути за таких умов: упровадження більш дешевого методу виробництва продукції порівняно з тим, що вже використовується; створення нової продукції на старому устаткуванні; виробництво нової продукції за допомогою нової техніки і технології [5, с. 28]. Такий фінансовий ризик буде виникати в господарській діяльності підприємства завжди, коли воно буде прагнути вдосконалити асортимент своєї продукції.

Насправді ж, увесь склад фінансових ризиків підприємства є більш обширним і охоплює ще й інші ризики – ризики стихійних явищ, ризик несвоєчасного здійснення розрахунково-касових операцій, криміногенний ризик тощо. Дані ризики виникають рідко та фінансові втрати за ними можуть бути незначними, що робить їх менш важливими для підприємства.

ВИСНОВКИ

Таким чином, стосовно визначення суті поняття «фінансові ризики», то, як свідчить проведений аналіз запропонованих вітчизняними вченими дефініцій, дане поняття є багатогранним, зважаючи на те, що воно досліджується з декількох сторін. Кожне з поданих у науковій та навчальній літературі визначень фінансових ризиків заслуговує на увагу, що дає змогу всебічно дослідити їхню суть. З приводу визначення найбільш загрозливих фінансових ризиків, то ними є ризики зниження фінансової стійкості та неплатоспроможності, а також інвестиційний ризик підприємства. В дійсності, весь склад фінансових ризиків, які супроводжують господарську діяльність підприємства, включає ще й відсотковий, депозитний, кредитний, валютний, ціновий, інфляційний, інноваційний ризики та інші.

У подальшому, після дослідження складу та суті фінансових ризиків підприємства, важливо перейти до вивчення теоретичних основ управління ними. Частково це завдання вже виконано, оскільки зміст проведеного дослідження майже співпадає з початковим етапом процесу управління фінансовими ризиками підприємства. Можна вважати, що здійснене дослідження складу та суті фінансових ризиків підприємства слугує першопочатком у розвитку наукової думки в окресленому вище напрямку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бланк И.А. Управление финансовыми рисками / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2005. – 600 с.

2. Вербицька Г. До визначення поняття «ризик» / Г. Вербицька // Економіка України. – 2004. – Квітень. – С. 83–87.

3. Полякова О.Ю. Основні засади формування комплексу моделей управління фінансовими ризиками підприємства / О.Ю. Полякова, Л.А. Гольцяєва // Бізнес-Інформ. – 2013. – № 6. – С. 106–110.

4. Нескородєв С.М. Дослідження сутності управління фінансовими ризиками підприємства / С.М. Нескородєв, О.О. Грачова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. – № 47. – С. 132–136.

5. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання : навч. посіб. / Л.І. Донець. – К. : Центр навч. лі-ри, 2006. – 312 с.

6. Жихор О.Б. Шляхи нейтралізації фінансового ризику і підвищення фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах господарювання / О.Б. Жихор, Н.М. Котова // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2012. – № 1 (13). – С. 76–78.

7. Пікус Р.В. Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. / Р.В. Пікус. – К. : Знання, 2010. – 598 с.

8. Таран О.В. Фінансовий ризик-менеджмент економічних агентів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 – «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / О.В. Таран. – Харків, 2005. – 21 с.

9. Литвин Б.М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Б.М. Литвин, М.В. Стельмах. – К. : Вид-во «Хай-Тек Прес», 2008. – 336 с.

10. Островська Г.Й. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Г.Й. Островська. – Тернопіль : Вид-во «Підручники і посібники», 2008. – 575 с.

REFERENCES

1. Blank, I.A. (2005), *Upravlenie finansovymi riskami* [Financial Risk Management], Nika-Tsentr, Kyiv, Ukraine.

2. Verbytska, H. (2004), «To definition of the term «risk»», *Ekonomika Ukrainy*, dated april, pp. 83–87.

3. Poliakova, O.Yu. and Holtiaieva, L.A. (2013), «The Basic Principles of Forming Complex of Models of Financial Risk Management of Enterprise», *Biznes-Inform*, no 6, pp. 106–110.

4. Neskorodiev, S.M. and Hrachova, O.O. (2014), «Research of the Essence of Financial Risk Management of Enterprise», *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no 47, pp. 132–136.

5. Donets, L.I. (2006), *Ekonomichni ryzyky ta metody yikh vymiriuvannia* [Economic Risks and Methods of It Measurement], Tsentr navch. li-ry, Kyiv, Ukraine.

6. Zhykhor, O.B. and Kotova, N.M. (2012), «The Ways of Neutralizing the Financial Risk and Enhance the Financial Sustainability of Enterprise in Modern Conditions of Economic Activity», *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy*, no 1 (13), pp. 76–78.

7. Pikus, R.V. (2010), *Upravlinnia finansovymy ryzykamy* [Financial Risk Management], Znannia, Kyiv, Ukraine.

8. Taran, O.V. (2005), «Financial Risk Management of Economic Agents», Thesis abstract for Cand. Sc. (Econ.), 08.04.01, Kharkiv, Ukraine.

9. Lytvyn, B.M. and Stelmakh, M.V. (2008), *Finansovyi analiz* [Financial Analysis], Vyd-vo «Khai-Tek Pres», Kyiv, Ukraine.

10. Ostrovska, H.Y. (2008), *Finansovyi menedzhment* [Financial Management], Vyd-vo «Pidruchnyky i posibnyky», Ternopil, Ukraine.